



ВОДИЧ

ЗА ПОСМАТРАЧЕ ИЗБОРА ЗА
НАРОДНЕ ПОСЛАНИКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
21. јуна 2020. године

**Водич
за посматраче избора за народне
посланике Народне скупштине
21. јуна 2020. године**

РЕПУБЛИЧКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Београд, 2020.

ПРВИ ДЕО

1. УВОД

Праћење рада органа за спровођење избора је од изузетне важности за сваки изборни процес.

Посматрачи, заједно са бирачима, органима за спровођење избора и осталим учесницима на изборима, представљају јединствен и неодвојив систем који чини једне изборе.

Праћење избора пружа додатну гаранцију да ће се они спровести на законит и транспарентан начин. Уједно, тиме се додатно повећава и поверење грађана у институције и обезбеђује континуирано унапређење изборног процеса.

2. КО СВЕ МОЖЕ ПРАТИТИ ИЗБОРЕ

Пријаву за праћење рада органа и радних тела за спровођење избора могу поднети:

- регистрована удружења у Републици Србији чији се циљеви остварују у области избора (домаћи посматрачи),
- међународне и стране организације (страни посматрачи),
- представници страних држава (страни посматрачи).

НАПОМЕНА:

Заинтересовани представници страних држава који желе да прате спровођење избора, могу искључиво пратити рад бирачких одбора.

3. КАКО СЕ ПОДНОСЕ ПРИЈАВЕ

3.1. Удружења (домаћи посматрачи)

Да би удружење могло да прати рад органа и радних тела за спровођење избора који ће се одржати 21. јуна 2020. године неопходно је да испуни следеће услове:

- Да је уписано у Регистар Агенције за привредне регистре,
- Да је у активном статусу,
- Да се циљеви удружења остварују у области избора.

Удружења која испуњавају горе наведене услове, пријаву подносе непосредно, односно на Писарници Републичке изборне комисије у згради Народне скупштине у Београду, Улица краља Милана 14.

НАПОМЕНА:

Пријаву је могуће послати и путем електронске поште Републичкој изборној комисији на адресу rik@parlament.rs, како би се отпочео поступак издавања овлашћења и одговарајућих акредитација, али то не искључује обавезу подношења пријаве и непосредно на Писарници РИК-а.

Пријаву удружења потписује искључиво заступник удружења, уписан у Регистар Агенције за привредне регистре.

Пријаве се подносе најкасније до **15. јуна 2020. године**.

Уз пријаву се подноси следећа документација:

- Пријава домаћих посматрача за праћење рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине (Образац НПРС-18/20),
- Списак лица пријављених за домаће посматраче рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине (Образац НПРС-19/20) у

писменој и електронској форми (ЦД или ДВД), тако да списак у оба облика буде истоветан.

НАПОМЕНА:

Обрасце можете пронаћи на веб презентацији Републичке изборне комисије на интернет страници <https://www.rik.parlament.gov.rs/tekst/2372/posmatraci.php>.

3.2. Међународне и стране организације (страни посматрачи)

Међународне и стране организације које желе да прате рад органа и радних тела за спровођење избора, који ће се одржати 21. јуна 2020. године подносе пријаву Републичкој изборној комисији.

Пријава се подноси непосредно, односно на Писарници Републичке изборне комисије у згради Народне скупштине у Београду, Улица краља Милана 14.

НАПОМЕНА:

Пријаву је могуће послати и путем електронске поште Републичкој изборној комисији на адресу rik@parlament.rs, како би се отпочео поступак издавања овлашћења и одговарајућих акредитација, али то не искључује обавезу подношења пријаве и непосредно на Писарници РИК-а.

Пријаве се подносе најкасније до **10. јуна 2020. године.**

Уз пријаву се подноси следећа документација:

- Пријава страних посматрача за праћење рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине (Образац НПРС-20/20),
- Списак лица пријављених за стране посматраче рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине (Образац НПРС-21/20) у писменој и електронској форми (ЦД или ДВД), тако да списак у оба облика буде истоветан,
- фотокопија прве стране пасоша пријављених посматрача, односно преводилаца – страних држављана.

НАПОМЕНА:

Обрасце можете пронаћи на веб презентацији Републичке изборне комисије на интернет страници <https://www.rik.parlament.gov.rs/tekst/2372/posmatraci.php>.

Скрећемо вам пажњу на чињеницу да ће текст образаца бити преведен и на енглески језик и као такав стављен на располагање заинтересованим међународним и страним организацијама и удружењима и представницима страних држава.

НАПОМЕНА:

Указујемо вам на чињеницу да се обрасци за домаће и стране посматраче разликују и да је стога неопходно водити рачуна да се пријаве и спискови лица подносе на одговарајућим обрасцима.

3.3. Представници страних држава (страни посматрачи)

Представници страних држава (најчешће су то представници страних амбасада у Републици Србији) који желе да прате рад органа и радних тела за спровођење избора, који ће се одржати 21. јуна 2020. године подносе пријаву искључиво Министарству спољних послова, у згради Министарства, у Београду, Улица Кнеза Милоша бр. 24-26.

Пријаве се подносе најкасније до **10. јуна 2020. године**.

Уз пријаву се подноси следећа документација:

- Пријава страних посматрача за праћење рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине (Образац НПРС-20/20),
- Списак лица пријављених за стране посматраче рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине (Образац НПРС-21/20) у писменој и електронској форми (ЦД или ДВД), тако да списак у оба облика буде истоветан,
- фотокопија прве стране пасоша пријављених посматрача, односно преводилаца – страних држављана.

НАПОМЕНА:

Обрасце можете пронаћи на веб презентацији Републичке изборне комисије на интернет страници <https://www.rik.parlament.gov.rs/tekst/2372/posmatraci.php>.

Скрећемо вам пажњу на чињеницу да ће текст образаца бити преведен на енглески језик и као такав стављен на располагање заинтересованим међународним и страним организацијама и удружењима и представницима страних држава.

4. КАКО СЕ ПРАВИЛНО ПОПУЊАВА ПРИЈАВА ПОСМАТРАЧА И СПИСАК ЛИЦА ПРИЈАВЉЕНИХ ЗА ПОСМАТРАЧЕ

4.1. Домаћи посматрачи

Пријава домаћих посматрача за праћење рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине попуњава се искључиво на обрасцу који је прописала Републичка изборна комисија (Образац НПРС-18/20).

Подносилац пријаве у овај образац уписује:

- назив удружења (из Регистра Агенције за привредне регистре),
- седиште и адресу удружења (из Регистра Агенције за привредне регистре),
- контакт телефон и адресу за пријем електронске поште.

Такође, подносилац пријаве, обележавањем једне од понуђених рубрика у обрасцу, обавештава Комисију чији ће рад пратити.

Пример правилно попуњене рубрике за праћење рада Републичке изборне комисије:

1.	Републичке изборне комисије	X
2.	Радних тела	
3.	Бирачких одбора	

Коначно, подносилац пријаве, уписује место, дан и месец подношења пријаве и уписује име и презиме заступника тог удружења, које заступник удружења својеручно потписује.

НАПОМЕНА:

Пријаву удружења потписује искључиво заступник удружења, уписан у Регистар Агенције за привредне регистре.

Након попуњавања пријаве, приступа се попуњавању Списка лица пријављених за домаће посматраче рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине искључиво на обрасцу који је прописала Републичка изборна комисија (Образац НПРС-19/20).

Домаћи посматрачи у образац (НПРС-19/20) уписују имена и презимена лица која ће пратити рад органа и радних тела за спровођење избора, број њихове личне карте и органа који је издао личну карту, као и подручје праћења рада.

НАПОМЕНА:

Посматрачи који се пријављују за посматрање рада бирачких одбора, пријављују се за целу територију одређене општине / града / градске општине града Београда, односно за конкретан завод за извршење заводских санкција и страну државу у којој је одређено бирачко место.

У пракси ово значи да посматрачи пријављени за праћење рада бирачких одбора на бирачким местима у земљи нису везани за конкретно бирачко место, већ само за општину/град/градску општину града Београда за коју су пријављени.

Ово је једна од новина која је уведена за парламентарне изборе који ће се одржати 21. јуна 2020. године. Заправо ово значи да за праћење рада бирачких одбора, више није потребно у Списак (Образац НПРС-19/20) уписати тачан редни број одређеног бирачког места чији се рад жели пратити, већ је као подручје праћења довољно уписати БО и назив општине/града/градске општине града Београда (нпр. општина БО Мали Иђош, БО град Краљево, БО Чукарица).

Такође, напомињемо да се у Списак (Образац НПРС-19/20) као подручје праћења, за лице које се пријављују за:

- праћење рада бирачких одбора у заводима за извршење заводских санкција, уписује Завод и редни број бирачког места из Решења о одређивању бирачких места (нпр. Завод 9, Завод 11, Завод 22,
- за праћење рада бирачких одбора у иностранству, уписује назив стране државе (нпр. СР НЕМАЧКА, РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА, СЛОВАЧКА РЕПУБЛИКА),
- праћење рада радних тела, уписује РТ и назив општине/града/градске општине града Београда (нпр. општина РТ Мали Иђош, РТ град Краљево, РТ Чукарица),
- за праћење рада Републичке изборне комисије, уписује РИК.

4.2. Страни посматрачи

Пријава страних посматрача за праћење рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине попуњава се искључиво на обрасцу који је прописала Републичка изборна комисија (Образац НПРС-20/20).

Подносилац пријаве у овај образац уписује:

- назив међународне и стране организације или удружења, односно државе,
- седиште и адресу подносиоца пријаве,
- контакт телефон и адресу за пријем електронске поште.

Такође, подносилац пријаве, обележавањем једне од понуђених рубрика у обрасцу, обавештава Комисију чији ће рад пратити.

Пример правилно попуњене рубрике за праћење рада бирачких одбора:

1.	Републичке изборне комисије	
2.	Радних тела	
3.	Бирачких одбора	X

НАПОМЕНА:

Заинтересовани представници страних држава који желе да прате спровођење избора, могу искључиво пратити рад бирачких одбора.

Коначно, подносилац пријаве, уписује место, дан и месец подношења пријаве и уписује име и презиме овлашћеног заступника који и својеручно потписује пријаву.

Након попуњавања пријаве, приступа се попуњавању Списка лица пријављених за стране посматраче рада органа и радних тела за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине искључиво на обрасцу који је прописала Републичка изборна комисија (Образац НПРС-21/20).

Страни посматрачи у образац (НПРС-21/20) уписују имена и презимена лица која ће пратити рад органа и радних тела за спровођење избора, број њиховог пасоша и државе која је издала пасош, као и подручје праћења рада.

Такође, у Списак се у посебну колону уписују горе наведени подаци и за преводиоце који ће бити у пратњи посматрача.

НАПОМЕНА:

Посматрачи који се пријављују за посматрање рада бирачких одбора, пријављују се за целу територију одређене општине/града/градске општине града Београда, односно за конкретан завод за извршење заводских санкција и страну државу у којој је одређено бирачко место.

Ово је једна од новина која је уведена за парламентарне изборе који ће се одржати 21. јуна 2020. године. У пракси ово

значи да за праћење рада бирачких одбора, више није потребно у Списак (Образац НПРС-19/20 или Образац НПРС-21/20) уписати тачан редни број одређеног бирачког места чији се рад жели пратити, већ је као подручје праћења довољно уписати БО и назив општине/града/градске општине града Београда (нпр. општина БО Мали Иђош, БО град Краљево, БО Чукарица).

Такође, напомињемо да се у Списак (Образац НПРС-19/20) као подручје праћења, за лица која се пријављују за:

- праћење рада бирачких одбора у заводима за извршење заводских санкција, уписује Завод и редни број бирачког места из Решења о одређивању бирачких места (нпр. Завод 9, Завод 11, Завод 22),
- за праћење рада бирачких одбора у иностранству, уписује назив стране државе (нпр. СР НЕМАЧКА, РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА, СЛОВАЧКА РЕПУБЛИКА),
- за праћење рада радних тела, уписује РТ и назив општине/града/градске општине града Београда (нпр. општина РТ Мали Иђош, РТ град Краљево, РТ Чукарица),
- за праћење рада Републичке изборне комисије, уписује РИК.

5. КАКО РЕПУБЛИЧКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА ПОСТУПА ПО ПОДНЕТИМ ПРИЈАВАМА

5.1. Домаћи посматрачи

Поднету пријаву удружења, Радна група за посматраче Републичке изборне комисије разматра на првом наредном састанку, на којем оцењује да ли су испуњени сви услови за издавање овлашћења за праћење рада органа за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, као и одговарајућих акредитација. Заправо, на овом састанку се пре свега утврђује да ли удружење испуњава услове из Упутства, за издавање овлашћења и акредитације (уписано у Регистар АПР-а, у активном статусу, циљеви удружења).

Након одржаног састанка, Радна група подноси извештај, на основу којег председавајући Републичке изборне комисије (председник или заменик председника) на првој наредној седници по пријему пријаве, констатује да ли су испуњени услови за праћење рада органа на спровођењу избора.

НАПОМЕНА:

О издавању овлашћења и акредитација се не одлучује на седници РИК, већ се ова чињеница само констатује и уноси у Записник.

5.2. Међународне и стране организације (страни посматрачи)

Републичка изборна комисија без одлагања пријаву међународне и стране организације, као и списак посматрача доставља Министарству спољних послова, које је дужно да своје мишљење о пријави достави Комисији у року од три дана од дана када је пријаву примило.

По добијању мишљења Министарства спољних послова, Радна група за посматраче Републичке изборне комисије пријаву разматра на првом наредном састанку, на којем оцењује да ли су испуњени сви услови за издавање овлашћења за праћење рада органа за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, као и одговарајућих акредитација. Заправо, на овом састанку се пре свега утврђује да ли међународна и страна организација испуњава услове за издавање овлашћења и акредитације.

Након одржаног састанка, Радна група подноси извештај, на основу којег председавајући Републичке изборне комисије

(председник или заменик председника) на првој наредној седници по пријему пријаве, констатује да ли су испуњени услови за праћење рада органа на спровођењу избора.

НАПОМЕНА:

О издавању овлашћења и акредитација се не одлучује на седници РИК-а, већ се ова чињеница само констатује и уноси у Записник.

5.3. Представници страних држава (страни посматрачи)

Подсећамо да представници страних држава пријаву подносе искључиво Министарству спољних послова.

Имајући ову чињеницу у виду, Министарство спољних послова прослеђује Републичкој изборној комисији пријаву и списак страних посматрача са мишљењем у року од три дана од дана када је пријаву примило.

Радна група за посматраче Републичке изборне комисије разматра ову пријаву на првом наредном састанку по пријему пријаве и мишљења, на којем оцењује да ли су испуњени сви услови да страни посматрачи прате рад бирачких одбора.

Након одржаног састанка, Радна група подноси извештај, на основу којег председавајући Републичке изборне комисије (председник или заменик председника) на првој наредној седници по пријему пријаве, констатује да ли су испуњени услови за праћење рада органа на спровођењу избора.

НАПОМЕНА:

О издавању овлашћења и акредитација се не одлучује на седници РИК, већ се ова чињеница само констатује и уноси у Записник.

6. ИЗДАВАЊЕ ОВЛАШЋЕЊА И АКРЕДИТАЦИЈЕ

Након одржане седнице, Комисија подносиоцу пријаве издаје овлашћење, а домаћим и страним посматрачима и преводиоцима одговарајуће акредитације у које се уписују неопходни подаци из списка приложеног уз пријаву.

Комисија је у обавези да ово овлашћење изда у року од 48 часова од завршетка седнице Комисије на којој је констатована испуњеност услова за праћење рада органа и радних тела на спровођењу избора.

Преузимање акредитација се, по правилу врши у седишту Републичке изборне комисије у згради Народне скупштине у Београду, Улица краља Милана 14.

7. ОГРАНИЧЕЊА ЗА ПОСМАТРАЧЕ

Упутством за спровођење избора за народне посланике Народне скупштине, расписаних за 21. јун 2020. године, прописана су одређена ограничења за посматраче.

Пре свега, домаћи и страни посматрачи морају да воде рачуна, да лица која пријављује као своје посматраче буду пунолетни држављани Републике Србије.

Такође, за посматраче се не могу предложити следећа лица:

- Кандидати за народне посланике Народне скупштине,
- Кандидати за одборнике скупштина општина/градова и градских општина,
- Кандидати за посланике скупштине аутономне покрајине,
- Чланови, односно заменици чланова Републичке изборне комисије,
- Чланови, односно заменици чланова бирачких одбора у сталном и проширеном саставу,
- Чланови радних тела Републичке изборне комисије.

ДРУГИ ДЕО

1. ПОЛОЖАЈ ПОСМАТРАЧА

Републичка изборна комисија и бирачки одбори су дужни да посматрачима и њиховим преводиоцима омогуће несметано праћење сваке изборне радње.

С друге стране, посматрачи и њихови преводиоци морају да носе акредитације на видном месту.

НАПОМЕНА:

Трошкове праћења рада органа и радних тела за спровођење избора носе подносиоци пријаве чији посматрачи прате изборе.

2. ПРАЋЕЊЕ РАДА РЕПУБЛИЧКЕ ИЗБОРНЕ КОМИСИЈЕ

Што се тиче праћења рада Републичке изборне комисије, посматрачи су дужни да се крећу у оквиру овлашћења која су добили од Комисије.

Важно је имати у виду чињеницу да на седници Комисије могу да буду присутна највише два домаћа посматрача испред истог удружења.

Такође, посматрачи и њихови преводиоци, који се налазе у згради Народне скупштине, морају све време да носе акредитације на видном месту.

Како би се посматрачима омогућило лакше праћење седница Комисије, најчешће се одређује лице из реда Службе Народне

скупштине које има задатак да пружи сву техничку подршку посматрачима и упозна их са њиховим правима.

Посматрач треба да се придржава упутстава које им ово лице да, а у случају да се посматрач не понаша у оквиру својих овлашћења, Комисија може посматрачу рада Комисије да одузме акредитацију.

Једна од новина која је уведена за парламентарне изборе који ће се одржати 21. јуна 2020. године је та да посматрачи рада Комисије имају право да присуствују и састанцима радних група Комисије.

Наиме, ради проучавања појединих питања из делокруга Републичке изборне комисије, усаглашавања предлога аката које припрема Служба Народне скупштине, израде извештаја или других докумената и обављања других послова које им повери Комисија, образоване су радне групе Републичке изборне комисије, и то:

- Радна група за нормативне послове,
- Радна група за финансијске послове,
- Радна група за унапређење изборног процеса за особе са инвалидитетом,
- Радна група за информисање,
- Радна група за посматраче,
- Радна група за штампање изборног материјала.

3. ПРАЋЕЊЕ РАДА РАДНИХ ТЕЛА РЕПУБЛИЧКЕ ИЗБОРНЕ КОМИСИЈЕ

За парламентарне изборе, који ће се одржати 21. јуна 2020. године, уведена је новина да посматрачи могу да прате и рад радних тела Републичке изборне комисије.

Радна тела, без обзира на чињеницу што нису органи за спровођење избора, обављају важне послове на спровођењу избора, па је праћење рада и ових тела од изузетне важности.

Радна тела обављају следеће послове:

- прикупљање и обједињавање предлога за стални и проширени састав бирачког одбора (изузев сталног и проширеног састава бирачког одбора унутар завода за извршење заводских санкција и бирачког одбора у иностранству),

- примање изборног материјала од координатора Комисије и његову предају бирачким одборима пре гласања,
- преузимање изборног материјала од бирачких одбора после гласања и његову предају координаторима Комисије,
- пружање подршке бирачким одборима на спровођењу гласања на дан избора,
- обавештавање Комисије о току гласања,
- друге послове.

Раду радног тела може да присуствује само један домаћи посматрач испред истог удружења.

Посебно скрећемо пажњу на чињеницу да се посматрачи који прате рад радних тела, морају понашати у складу са његовим упутствима. У случају да посматрач омета рад радног тела, оно је овлашћено да посматрача удаљи са својег састанка, о чему ће без одлагања обавестити и Републичку изборну комисију.

Такође, посматрачу који се не понаша у оквиру својих овлашћења, могуће је и одузети акредитацију.

4. ПРАЋЕЊЕ РАДА БИРАЧКИХ ОДБОРА

Када је реч о праћењу рада бирачких одбора, важно је напоменути да за парламентарне изборе који ће се одржати 21. јуна 2020. године посматрачи имају право да прате рад од примопредаје изборног материјала пре гласања од радног тела (најкасније 18. јуна у 24 часа) до окончања примопредаје изборног материјала радном телу после гласања у седишту општине/града, укључујући и гласање ван бирачког места.

То представља новину у односу на претходне изборе и на овај начин проширена су права која посматрачи имају, тако да сада они могу пратити целокупни рад бирачког одбора, а не само док је отворено бирачко место.

У пракси то значи да посматрачи имају право да прате следеће изборне радње:

- пријем изборног материјала од радног тела,

- припрему бирачког одбора за почетак гласања (окупљање чланова бирачког одбора, утврђивање потпуности и исправности изборног материјала, уређивање бирачког места, договор чланова бирачког одбора о подели рада),
- отварање бирачког места и праћење спровођења гласања на бирачком месту и ван бирачког места,
- затварање бирачког места,
- утврђивање резултата гласања,
- достављање изборног материјала после гласања радном телу.

Напомињемо да на бирачком месту може да буде присутан само један домаћи посматрач испред истог удружења. Једини изузетак од овог правила је за бирачка места у заводима за извршење заводских санкција на којима се могу пријавити највише два посматрача.

Посматрачи који прате рад бирачког одбора су дужни да се понашају у складу са правилима којима је регулисано одржавање реда на бирачком месту.

У пракси то значи да је посматрачима забрањено да на бирачком месту користе мобилне телефоне и друга средства веза и комуникација, као и фото-апарате и камере. Такође, посматрачима је забрањено и да воде евиденције бирача који су гласали, односно да праве спискове бирача који су изашли на гласање.

Бирачки одбор има право да удаљи посматрача с бирачког места ако се посматрач не придржава ових правила, или ако на неки други начин омета рад бирачког одбора.

Присуство посматрача се констатује у записницима о раду бирачког одбора, у који се уписују имена и презимена свих посматрача и називе организација које представљају.

НАПОМЕНА:

Важно је имати у виду да преводилац нема право да на седници Комисије и на бирачком месту борави без посматрача у чијој је пратњи.

